

CROATICA ET SLAVICA IADERTINA, ZADAR, 2007

UDK 821.163.42.09 Jakšić, Z.

929 Jakšić, Z.

Stručni članak

Primljen: 31. 3. 2007.

Prihvaćen za tisak: 4. 10. 2007.

JOSIP LISAC

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku i slavistiku

Obala kralja Petra Krešimira IV., 2, HR – 23000 Zadar

ZLATAN JAKŠIĆ (9. I. 1924. – 17. III. 2007.)

IN MEMORIAM

Prikazuje se život i rad, pjesnički i znanstveni, Zlatana Jakšića.

KLJUČNE RIJEČI: *profesor, Jesenjin, znanost, poezija, čakavština*

Pred proljeće 2007. umro je u Zadru Zlatan Jakšić, dugogodišnji nastavnik srpske književnosti i još nekih kolegija (1959.-1990.) na Filozofskom fakultetu u Zadru, prodekan toga fakulteta (1972.-1974.), istaknuti čakavski pjesnik, štovite, jedan od uopće najistaknutijih čakavskih pjesnika 20. stoljeća. Školovao se u Bolu, Splitu i Srijemskim Karlovcima, diplomirao 1950. na Filozofskom fakultetu u Beogradu, doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zadru 1965. Prije sveučilišne karijere predavao je u Selcima, Raši i u Kninu. Godinu dana (1969.-1970.) bio je lektor hrvatskoga jezika na Sveučilištu u Clermont-Ferrandu. Bio je član uredništva *Zadarske revije* i član Društva hrvatskih književnika. Bio je jedan od osnivača književne tribine *Croatia rediviva* u Selcima 1991. te prvi pjesnik ovjenčan njezinim maslinovim vijencem.

Život je škatula tabaka / koja se je počela praznit / čin si usta pomaka. Tako je Zlatan Jakšić davno pjesnički formulirao svoj pogled na svijet. Pokazao je kako se kutija života i *škatula* smisla može i puniti. Činio je to na različite načine, velikim dijelom upravo poezijom pisanom čakavski, govorom rodniha Selaca na Braču. Očito su u njemu ostale žive djedove priče, starinska njegova frazeologija, svijet 19. stoljeća. Taj ga je selački idiom obilježio, iako je, naravno, desetljećima bio profesorom i prirodno se služio standardnim hrvatskim jezikom. Prvi sam ga put vidio prilikom upisa na studij: sjedio je duže među *brucošima* i s njima komunicirao. Odmah sam vidio kako Zlatan Jakšić zna da sekunde i minute ne znače u čovjekovu životu mnogo, da ima vremena i za sebe i za druge. Predavao je lako i darovito; nije se žalio na opterećenost. Rado je obavljao fakultetske poslove i izvan svakodnevnih aktivnosti. Bio je dragocjen, nije opterećivao problemima, nije osjećao zavist ili ljubomoru. *Za pismu na Braču uputit / ni potriba žumance mutit*, kaže Zlatan

Jakšić na početku zbirke *Pivac na humaru*; takav, pjevački raspoložen, bio je i izvan Brača, na seminarima za strane slaviste, prilikom kakve proslave među kolegama. Uostalom, glazba je bitna crta i u njegovu pjesničkom radu. Na sjednicama fakultetskog vijeća bio je duhovit, upravo kao u čakavskoj poeziji koju je obilježio novim dimenzijama humornosti, sve do sarkazma.

Pisao je o Jesenjinovoj *fortuni* u Hrvata i Srba (*Mogućnosti*, 1965, br. 3; 1966, br. 4; *Zadarska revija*, 1967, br. 6; *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 7, 1968; 8, 1970; 21-22, 1983), obrađivao Dositeja Obradovića (*Zadarska revija*, 1961, br. 6) i Marka Cara (*Zadarska revija*, 1960, br. 6), analizirao Stankovićevu prozu (*Zadarska revija*, 1977, br. 1), osobito prozu Kaštelanina Ive Ćipika (*Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 14-15, 1976; 17, 1978; 19, 1980), raščlanjivao je i druge teme ("O Vuku kao piscu", *Zadarska revija*, 1987, br. 1), u mlađim danima pisao o Nikoli Nižetiću – Jogu, o Vojinu Jeliću, o Milošu Crnjanskom, poslije o Miji Babiću, o Miljenku Mandžiću, o Borisu Palčiću Caskinu, međutim, mjesto u hrvatskom kulturnom životu ponajprije je stvorio čakavskom poezijom, vlastitom ili prepjevima iz Jesenjina (*Jesenjin po brášku i po brōšku*, Beograd – Bol na Braču, 1989; Zagreb, 1998; s Đurom Žuljevićem), s kojim je doista na Ti, ne samo na ča.

Već prvi pjesnički nastup bio je zreo (zbirka *Zavitri i spjaže*, Knin, 1958.), a nastavak (*Snig na Braču i druge pisme*, Selca – Brač, 1977; *Vrime od škoja*, Zadar, 1988.) je značio trajno obogaćivanje i stalan rast. U posljednjim desetljećima života Zlatan Jakšić bio je klasik čakavskoga pjesništva uvrštavan u antologije, jedan od najistaknutijih čakavskih autora, kako bi svakako neki od književnih kritičara rekli. O njegovoj poeziji pisali su Ivan Aralica, Saša Vereš, Tode Čolak, Milorad Stojić, Petar Šimunović, Dubravka Sesar, Siniša Vuković, Zvonimir Mrkonjić, Tonko Maroević i drugi. Mjesto u nacionalnoj književnosti nije mu još pravo određeno, ali to ne znači kako ga on nije osigurao. Posljednja zbirka, *Pivac na humaru* (Zadar, 2002.), svakako je novost, nov način pjevanja. Čitavu knjigu od stotinjak stranica Jakšićevih pjesama čini samo deset njegovih umjetnina; tu nema ni jednoga kratkog ostvarenja, svaka je tema razrađena u cjelini. Očito nije riječ o tekstovima što bi se mogli usporediti s poljupcem ili avanturom, kao kod ranijih pjesama, također izraslih iz stvaralačkih pobuda. Radi se o nečem drugom, nečem kao što je skladan bračni život. Pjesnik tu pokazuje svoje umijeće, on u njemu uživa, ujedno definira svoje mjesto u svijetu. A svijet gleda ozbiljno, ali ne preozbiljno. Šaljiv je, zaigran, bez velikih pretenzija. Ne zauzima velik prostor, ne teži središtu zbivanja ili centru svijeta; on s ruba gleda smiono, iako bez golemih ambicija. To je pogled pučki, odozdo. Njeguje domaću riječ, ali je u jeziku slobodan. U granice selačkoga govora pripušta sve što mu treba, poglavito u rimarijskim iznašaćima, a i izvan njih. Tako se pomalo otvara pred nama Jakšićeva poetika, sigurno vrijedna isticanja i svakako inovirana.

Legendarni pjesnik poznat po izvrsnim nastupima na pjesničkim večerima nije od poezije odustao ni onda kad mu se posljednjih godina zdravlje značajno pokvarilo. Zbog slaba vida nije mogao čitati, ali je stihove govorio i dalje, i onda kad mu je moždani udar iz 2004. onemogućio koliko-toliko mirne stare dane. Kao primjer njegova pjesničkog majstorstva navodim antologijsku pjesmu "Ćulak" s podnaslovom "Za sve ćulke žive i mrtve". Napominjem da je ćulak nadgrađeni kameni znak na gomili. Evo te pjesme:

Da ni od njega potriba
i da ni fali,
ne bidu ga izventali.

A da ga nisu izventali,
ne bidu ga uspijentali.

A da ga nisu uspijentali,
ne bidu ni piturali.

A da ga nisu piturali,
niki vrag bi mu fali.

A da mu ča fali,
ne bi moga bit na gomili.

A da ni na gomili,
ne bi se vidi.

A da se ne vidi,
ne bi bi ćulak.

A da ni ćulak,
sličī bi na šempiju.

A da ni šempija,
bi bi čovik.

A da je čovik,
ne bi bi ćulak.

A kad je ćulak,
onda ni prilika ni slika
od čovika –

tako i sada
i vazda
i u vike vika.

Kamen.

U tridesetogodišnjem razdoblju Zlatan Jakšić bitno je obilježio slavistički studij na Filozofskom fakultetu u Zadru, a u svojoj je osobnosti nosio nešto što se može držati nenadoknadivim. Po svom predavačkom umijeću, po dobroj poeziji i po efektnim pjesničkim nastupima, po svojoj mudrosti i ljudskosti ostat će nam u trajnom sjećanju.

ZLATAN JAKŠIĆ (9. I. 1924 – 17. 3. 2007)
IN MEMORIAM

SUMMARY

The article describes the life and the poetic and scholarly work of Zlatan Jakšić.

KEY WORDS: *professor, Yesenin, scholarship, poetry, čakavian dialect*

